

УДК 930+94

**A REVIEW OF THE SOURCES OF THE STATE ARCHIVE OF THE
KHARKIV REGION ON THE PROBLEM OF COMBATING CORRUPTION
AND BRIBERY IN THE UKRAINIAN PROVINCES IN THE SECOND HALF
OF THE NINETEENTH AND EARLY TWENTIETH CENTURIES**
**ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ З ПРОБЛЕМИ
ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ХАБАРНИЦТВУ В УКРАЇНСЬКИХ ГУБЕРНІЯХ У
ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ**

Burylov K.V. / Бурилов К.В.*postgraduate student in history and archaeology / аспірант з історії та археології**VOLODYMYR DAHL EAST UKRAINIAN NATIONAL UNIVERSITY**Kyiv, 17 John Paul II Street, 01042**Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,**Київ, Іоанна Павла II 17, 01042*

Анотація. У статті наведені та проаналізовані приклади корупційних справ XIX – початку XX століть, які представлені в описі відповідного фонду Державного архіву Харківської області. Досліджена ефективність змін тогочасного антикорупційного законодавства.

Ключові слова: корупція, хабарництво, чиновники, архівні джерела.

Abstract. The article provides and analyses examples of corruption cases of the nineteenth and early twentieth centuries, which are presented in the description of the relevant fund of the State Archives of Kharkiv Region. The effectiveness of changes in the anti-corruption legislation of that time is investigated.

Key words: corruption, bribery, officials, archival sources.

Вступ. Подолання корупції та її руйнівного впливу на суспільство та державу є однією із основних передумов євроатлантичної інтеграції України, що в умовах повномасштабного російського вторгнення посилює життєву важливість цього питання для українського суспільства та держави.

Тому дослідження суті корупційних явищ та методів протидії їм в незалежній Україні визначається своєю актуальністю, по-перше, не тільки безпосереднім комплексним аналізом сучасного стану цієї життєво-практично значимої проблеми, а й, по-друге, тим, що протягом свого існування як держава або в державних утвореннях на українських землях був накопичений визначний досвід з її вирішення.

Аналіз та узагальнення останнього в деякій мірі може бути врахованим на сучасному етапі. Звідси важливими та значимими виступають джерела, зокрема архівні, представлення яких зроблено на основі вивчених автором матеріалів Державного архіву Харківської області.

Основна частина.

Дослідження корупційних справ фондів Державного архіву Харківської області дають можливість вивчити конкретні види хабарницької діяльності чиновників та сільських службовців українських губерній Російської імперії другої половини XIX – початку XX століть, а також більш детально зрозуміти всю багатоманітну природу корупції та її взаємозв'язок з іншими протизаконними діями державних службовців. Такими прикладами є документи фонду 9 – Харківська палата кримінального суду, опису 1:

Справа 61.12 стосовно О. Д. Щербини, обвинувачуваного у не фіксуванні в приході різного збору грошових сум, що давало йому можливість незаконного заволодіння даними коштами[1];

№ 16.49. Справа стосовно О. М. Чернова та Т. Сокольникова, яких було обвинувачувано у підміні державних асигнацій підробленими мідними монетами, що є дуже цікавим прикладом витонченості корупційних схем, до яких вдавалися корупціонери досліджуваного періоду. Приклад даного порушення закону дозволяє більш суттєвіше зрозуміти взаємозв'язок корупції з іншими видами злочинів[2];

№ 21.54. Справа по О. С. Риполову, обвинувачуваного у видачі за хабар у вигляді 150 рублів фальшивих свідоцтв рекрутам[3];

№ 149. Справа про І. Богатирьова, підсудного за виписування фальшивих свідоцтв[4];

№ 85.46. Справа про зникнення зі скрині Сумського земського суду 170 рублів[5].

Наведені справи наглядно ілюструють негативні прояви у вигляді фальшивомонетництва, хаосу тощо в конкретній судовій установі окремої української губернії, а їх типовість доводить висновок про хаос в судовій системі імперії в цілому.

Заради наукової об'єктивності необхідно зазначити, що верховна влада імперії все ж розуміла велич масштабів та небезпеку хабарництва в суспільстві, тому вдавалася до заходів удосконалення нормативно-правової бази держави, щоб зменшити рівень корупції серед чиновників.

Серед таких заходів надважливе значення має «Уложення про покарання кримінальне та виправне» 1845 року, яке передбачало відповідні види покарання за хабарництво. Введення в дію у 1846 році даного закону є одним із заходів державної протидії хабарництву та корупції серед адміністративно-чиновницького апарату управління українськими губерніями, хоча на практиці теж мав суттєві вади самої реалізації.

Висновки.

Обробка матеріалів архівів дозволила згрупувати та класифікувати їх змістовну спрямованість і на основі типовості обґрунтувати окремі положення дослідження теми «Державна та суспільна протидія корупції та хабарництву в українських губерніях у другій половині XIX – на початку XX ст.: історіографічний, джерельний та етимологічний аспекти».

Джерела та література.

1. Державний архів Харківської області. Ф.9. - Харківська палата кримінального суду. Опис 1. Справа 61.12. – «Обвинувачуваного О. Д. Щербини у не фіксуванні збору грошових сум».
2. Так само, справа 16.49. – «Обвинувачуваних О. М. Чернова та Т. Сокольникова у підміні державних асигнацій підробленими мідними монетами».
3. Так само, справа 21.54. – «Обвинувачуваного О. С. Риполова у видачі за хабар фальшивих свідоцтв рекрутам».
4. Так само, справа 149. – «Обвинувачуваного І. Богатирьова за виписування фальшивих свідоцтв».
5. Так само, справа 85.46. – «Про зникнення зі скрині Сумського земського суду 170 рублів».
6. «Уложення про покарання кримінальне та виправне». С.-Петербург. 1845. 922 с.

Науковий керівник: д.і.н., проф. Михайлюк В.П.

Стаття надіслана: 23.12.2023 р.

© Бурилов К.В.